

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 20. ФЕБРУАРА 1896.

ГОД. XXI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 27.

УРЕЂУЈЕ А. ХАДИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА.

од ЈОВАНА ЂОРЂЕВИЋА.

(Наставак).

Још за време одборске управе помињао сам, да се вратим у школу, где ћу и себи и општој ствари више користити, него у позоришту у борби са „поликефалским“ одбором. Од то доба ова моја жеља у толико је више расла у мени, у колико сам имао све мање и мање уздања, да ће се ствар на боље окренута. Дође и прође Малетићева интендантура, а за њом одмах и Симићева са грозном катастрофом од 1873.

Зар је било чудо, што ми се досадило једнако ваљати Сизифов камен? Са сваким новим управитељем позоришта исто те исто отпочињати, свакога сваки час замењивати и за време замене управљати позориштем по туђој мисли, туђем калупу; вазда писати по туђем плајвазу и подносити пребаџивања, за што рукопис није калиграфски леп; гледати очевидне потгрешке, а не моћи их исправити; имати увек везане руке, па ипак одговарати за туђе кривице и неуспехе! Све ово врило је у мени особито за време жалосне катастрофе Симић-Новаковићеве! Моја намера, да се избавим из позоришта, била је тврда и непроменљива, и само сам још желео дочекати крај оне јадне привизорије.

У оном мом суморном расположењу писао сам оне чланке у листу „Позоришту“ године 1874. Ови су чланци у неку руку били мој „позоришни тестамент“. Наши позоришни управитељи и наши глумци неће се кајати, ако га прочитају!

*

Као што сам мало пре споменуто, позориште је наставило свој прекинут рад 7. марта 1874.; али су морале проћи још три пуне године, док сам се позоришта са свим опростио.

Споменуо сам, како ми је цела 1874. и 1875. година прошла све у новим и новим борбама и сметњама.

Најпосле почетком 1876. одем министру просвете Стојану Божковићу, и изјавим му, да овако више не могу, јер сам малаксао. Замолим га, да ме премести у школску струку, у коју год гимназију, овде или на страни све једно, само даље од позоришта. Он ми то обећа, и ја 6. фебруара 1876. будем назначен за директора ниже гимназије у Шапцу. Али министар није никога предложио на моје дотадашње место у позоришту, па сам морао још да пречекам неко време, док ми не дође заменик, па да му предам дужност!

У то буке рат између Србије и Турске, и сад настану за мене и за позориште најтежи дани. Представе се на ново прекину, а ја сам се морао старати, како ће се друштва издржавати у ратно доба, кад никоме није ни до позоришта, ни до глумача! Што смо се у тим тешким приликама могли одржати, велики део заслуге припада тадашњој влади (министру Васиљевићу) и тадаипљим члановима позоришног одбора: Јовану Божковићу и Милораду П. Шапчанину.

Настане примирје с Турском. Ми израдимо, да се испразни позоришна зграда, која је дотле служила као магазин за руско доброврorno друштво, и 1. јануара 1877. наставимо прекинуте представе. Међутим закључи се мир с Турском, у земљи настане редовно стање и тако ми најзад пође за руком, да ме у почетку априла министар разреши од дужности и ја отптујем у Шабац на нову дужност.

Од мене прими управу Милорад П. Шапчанин, као привремени управитељ; а за тим

после поновљеног управитељства *Симићева* и привремене управе *Јов. Башковића*, дође за сталног управитеља *Милорад П. Шатчанин*, који је ову дужност ревносно и савесно вршио пуних тринаест година, борећи се за све то време разним неповољностима и кризама, међу којима је новчана била најглавнија, али не и једина.

Од августа 1893. стоји на челу позоришне управе *Др. Никола Ј. Петровић*, који по-крај много слободнијег кретања, него што је његовим претходницима у део пало, располаже још и добром вољом и потребном енергијом, и коме од срца желимо и бољу срећу, него што смо је ми имали!

Само ћемо овој нашој жељи придржити и пријатељску напомену, да с већом слободом кретања иде упоредо и већа одговорност за неуспех и да се с енергијом свакда даје сложити и правичност и признање старијих заслуга за позориште.

*

Ово је у најлајкшим потезима *преглед историје београдског позоришта од 1868. до данас*. Она је доста неутешна, али и поучна у многом погледу. Она показује, да управа позоришта не може никад и ни у ком случају

бити колегијална, већ треба да је у рукама једнога човека, али тај човек треба да је заиста и у пуном смислу речи човек (од прилике, као што сам га у бр. 23. и 24. „Позоришта“ од године 1874. нацртао). Уз овога ако се постави какав год одбор, нека му буде само „саветодавац“, а никако „сауправљач“. Влада треба добро да отвори очи и добро промисли, коме предаје позоришну управу: али кад је ком један пут преда, онда нека му поклони и потпуно поверење, и нека се под видом „државне контроле“ не меша сопствичарски у његове послове, нека се не осврће на свачије доставке и замерке. А што је главно, нека у сваком случају тражи непосредног и личног обавештења од њега самог, и да се не служи разним референтима, комисарима и другим сличним органима бирократске јерархије.

Власти ваља једном да увиде, да је позориште, ма и државно, организам за себе, који се не да натуђи на калуп обичног „надлежателства“. Позориште је завод за вештине, а није обична канцеларија. Ова суптилна истине није за троми бирократски мозак; с тога му и не треба допустити, да по позоришту барата!

(Наставиће се).

ИСТОРИЈА.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Роман сиромашна младића, драма у 5 чи-
нова, написао Октав Феље, превео Светозар
Савковић; приказан 9. фебруара 1896.)

Љубимац француске аристокрације и тако званог вишег француског друштва у време царства, Октав Феље, знао је увек изабрати и такав предмет и такав начин обраде, који се најбоље допадао публици, за коју је он писао. Његови романни већином пртају хиперсентименталне осећаје и назоре тобожних највиших слојева друштва, који су пред оком модернога реалисте некако чудновати и тешко разумљиви, а свакако су у демократском времену неприродни и несавремени. Зола је неком згодом неприродност тих хиперсентименталних лица протумачио у опреци са здравим, природним схваћањем, те ако човек и неће да пада у другу крајност, у банални на-

турализам и веризам, у којем ни Зола, а камо ли његови епигони, не погађају увек праве границе и мере, ипак је јасно, да на модерног демократског мислиоца не могу хиперсентиментални карактери и осећаји тако званих писаца аристокрације покојног царства правити најпријатнији утисак. Зашто, — чита Зола, — не би сиромашац, даровит и радин младић смео узети за жену богату девојку? Није ли разборитије и природније, да њен новац дође у руке човеку, који и хоће а има и дара и спреме, да тај новац употреби тако, да покаже своју вредност у корист човечанскога друштва, макар којим начином, него да њен богати мираз падне у руке каквом баронетлу, који нема ни у срцу ни у глави ништа, те је само повосан на неку умишљену плаву крв, што му, тобоже, по жилама тече, те му даје патенат на богате, отмене партије?

Овако се могао сваки разборити човек нашега демократског времена читати, када му је у руке дошао Фељетов „Роман сиромашног младића“, док још тај роман није био драматизован, где се анализују осећаји, какви су у веку реалистике и демократског мишљења једва разумљиви.

Сукоб међу осећајима поносне богате Креполке Маргите (гђа Марковићка) и аристократским хиперсентиментализмом аристократе Маркиза Максима Одијо (г. Спасић) достојан је предмет за драмску обраду и у нашем времену, где је човеку чисто мило, како природно схваћање из наша победу над застарелим предрасудама о некој супериорности и тобожње плаве крви, која је данас и у метафоричком смислу постала предметом скенсе и сатире.

Душа правој модерној драми и јест: живот душе, заплет и расплет осећаја, како је то недавно протумачио Бергер, говорећи о модерној драми.

И „Роман сиромашног младића“ носи на себи све недостатке драматизованог романа, али је писцу ипак пошло за руком, извести драмску постепеност, и вероватни заплет и расплет сукоба осећаја, хетерогену опреку и хомогеност двају душа, које се међу собом, уза све спољашње опреке, ипак разумеју, те се једна другој психолошком постепеношћу приближују. Хетерогеност спољашњих прилика и хомогеност душе и осећаја међу Маргитом и младим Маркизом Одијо у истину су згодни елементи за драмски развој радње, која се у тој драми приказује.

Разуме се, дође ли интерпретирање главних улога ове драме у невеште руке, онда би та драма једва могла бити разумљива.

Ми морамо управи честитати, да је у подели улога била управо сртне руке. Г. Спасић и гђа Марковићка били су достојни за protagoniste двају разних светова, који на крају налазе оно, у чем се сложе. У гђе Марковићке и у г. Спасића довољно је фонда гласа и осећаја и разумевања, да протумаче целу скалу осећајних мена, које та драма прта. Част њиховом труду и вештини!

Нарочито морамо истакнути управо уметничку маску и савршено приказивање г. Лукића у улоги старца Ларока. Мислимо, да је једва могуће што боље из те улоге створити. Г. Лу-

кић може бити на ту креацију своје вештине поносан.

Г. Тодосић је бонвивана и аристократског разметала Бевалава, као увек, с разумевањем и правим тактом протумачио. Отмено је своју улогу приказао и г. Душановић, (јавни бележник). У романима и драмама француских тако званих аристократских писаца царства овакав јавни бележник је типно лице, и ми смо га себи увек представљали као дистингвирану, озбиљну и мудру добричину. Тако га је и г. Душановић схватио.

С похвалом се мора споменути и вештачка игра г. Вујићке, која је Лароковицу, урођеном јој ноблемом приказала. Врло су добре биле у улогама својима: г. Тодосићка (Обриница) и г. Ј. Весићева (Хелујенова.)

Добро бијаше и приказивање г. Филиповића, који је слугу Алена, и јасним разумљивим говором, у чему се г. Филиповић увек одликује, и неком отменошћу аристократског дружинчета приказао.

Можемо рећи, да су безизнамно сви носиоци већих и малих улога те вечери настојали, да зајамче успех „Роману сиромашнога младића“; за то није нужно, да о том дуњимо. Мило нам је, што можемо констатовати, да гђица Туцаковићева лепо напредује. Као Христина, сеоска девојица, поздрављена је бурним пљеском. Она би, по нашем мишљењу, могла савладати и веће улоге.

J. Xp.

КР. СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У БЕОГРАДУ.

(Репертоар) У кр. српском народном позоришту у Београду одређен је био овај ред представа:

У уторак, 13. фебруара: „Прва парница.“ Комедија у три чина, написали А. Делакур и А. Енкен, превео с француског Душан Л. Ђокић.

У четвртак, 15. фебруара: „Богат мајдан.“ Комедија из јавног живота у три чина, написао Дон Томас Родрихуес Руби, превео са шпанског Хаим С. Давичо.

У суботу, 17. фебруара: „Четири жене под једним кровом.“ Комедија у три чина, написао Паоло Бакомети, превео с талијанског Михаило Добрић. (Нов комад.)

У недељу, 18. фебруара: „Диран и Диран.“ Комедија у три чина, написали Албен Валабрег и Ордоно, превео с француског С. М.

У недељу, 18. фебруара: „Мачем.“ Драма у пет чинова а осам слика, написао Жан Ришнер, превео с француског Душан Л. Ђокић. Музика од О. Малате.

Издаје управа срп. нар. позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРНИШТВО

32. Представа.

У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ.

У претплати 18.

У Новоме Саду, у уторак 20. фебруара (3. марта) 1896.

ПРВИ ПУТ:

ЦЕЗАРЕВ ТЕСТАМЕНТ.

Комедија у 3 чина, написали Адолф Бело и Едмунд Виљтар, с француског превео Живко Милосављевић. — Редитељ: Добриновић.

ОСОБЕ:

Лехишоар	—	Васиљевић.
Масијас	—	Добриновић.
Испдор	—	Тодосић.
Целестин, његов син	—	Поповић.
Феликс	—	Филиповић.
Ланглимо	—	Бакаловић.
Бележник	—	Душановић.
Луцијан	—	Спасић.
Први послужитељ	—	Иваштанин.
Други послужитељ	—	Миловановић.
Паулина, Феликса кћи	—	З. Ђуришићева.
Клементина, Испдорова жена	—	М. Тодосићка.
Хортензија, Лехишоарева жена	—	С. Бакаловићка.

Свирачки збор ц. и кр. 70. пешачке пуковнице свираче ове комаде: 1. Кор из опере: „Фауст“, од Гунода. — 2. „Du hörst wie durch die Tannen“. Песма од Шанца. — 3. Потпорн из оперете: „Vogelhändler“, од Целера.

У четвртак 24. фебруара (5. марта) „Риђокоса“. Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Ш. Лукачи, превоо Ђ. П., музика од Еркла. (Гђа Зорка Теодосијевићка, чланица кр. српског народног позоришта у Београду, у насловној улози као гост.)

Улазнице могу се добити у књижари браће М. Поповића од 9—12 пре подне, од 3—6 после подне и после на каси.

Болују: Д. Васиљевићка, М. Николић, Т. Илић, Ђ. Душановићка.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$, свршетак у $10\frac{1}{4}$ сахата.